27 fèstival de músiques de Torroella de Montgrí

'07

del 13 de juliol al 23 d'agost

FUNDACIÓ CAIXA CATALUNYA

Nicolas de Staël

STAËL

1914-1955

La Pedrera

Exposició
del 19 de juny
al 24 de setembre

Sala d'exposicions de la Fundació Caixa Catalunya
La Pedrera. Passeig de Gràcia, 92. Barcelona
De dilluns a diumenge, de 10 a 20 h.
Entrada gratuïta
www.caixacatalunya.es/obrasocial

FUNDACIÓ CAIXA CATALUNYA

04
CONCERT

Plaça de la Muralla
Diumenge, 22 de juliol
22.30 hores

Els secrets musicals del Rajasthan

CHOTA DIVANA (Rajasthan, Índia)

Bundu Khan, Shankara Khan i Giji Khan, veus

Firoze Khan Manghaniyar, dholak

Mehruddin Langa, sarandi, morchang i flauta satara

Gazi Khan Barna, kartâl, veu i direcció del grup

www.festivaldetorroella.com

27 festival de músiques
de Torroella de Montgrí

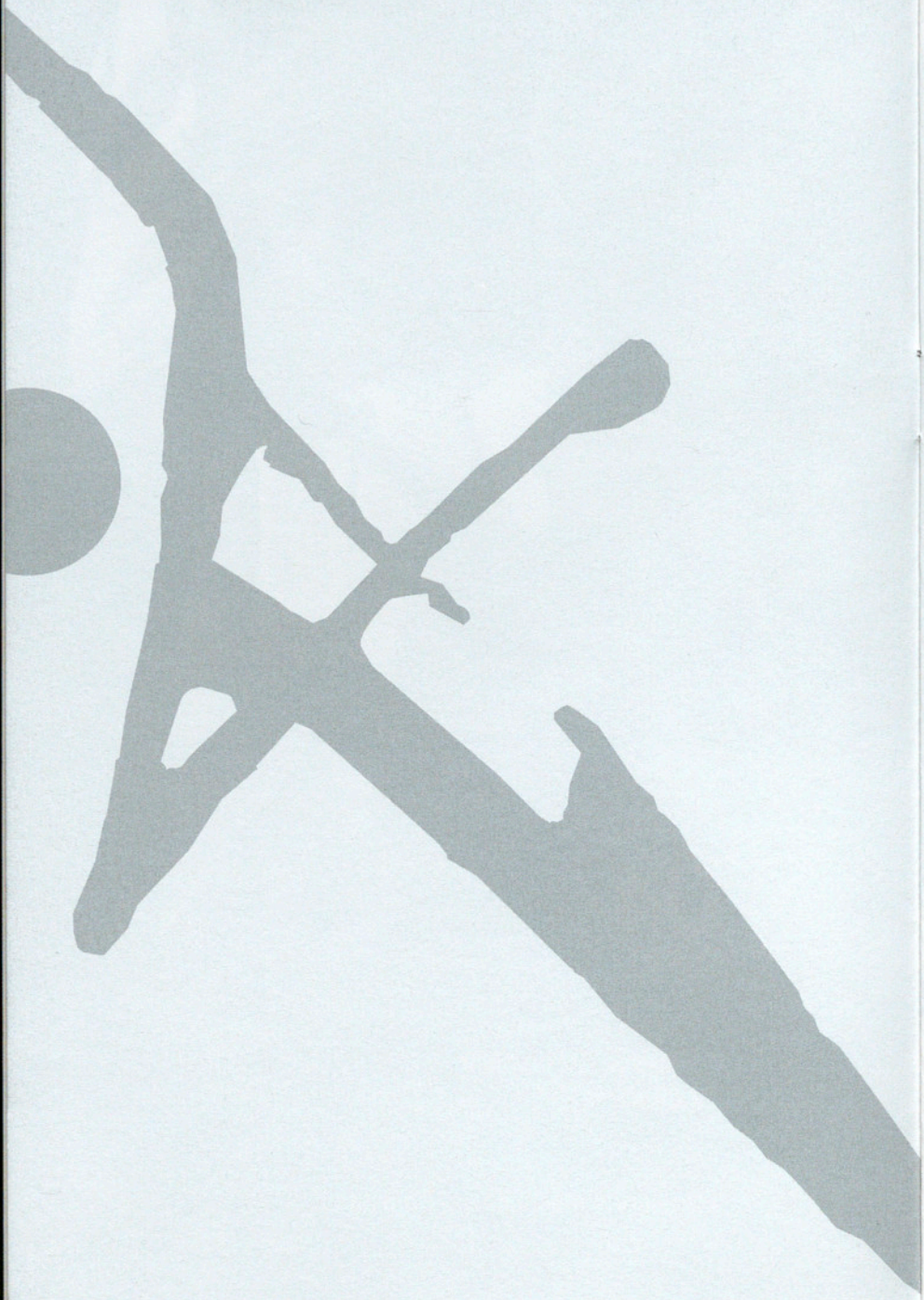

EL DESERT MÉS FÈRTIL

Com s'explica que en una terra tan àrida, tan inhòspita com el desert del Thar hi floreixin algunes de les tradicions musicals més exuberants de l'Orient? Potser és que els pobles que malden per sobreviure-hi han volgut cobrir aquell erm amb una frondositat de ritmes i melodies. Potser només la música podia fer habitable l'aspre Thar. I els encarregats de sembrar de càntics aquesta terra estèril han estat les diferents castes (*jati*) de músics, cadascuna amb uns repertoris propis, uns instruments identificadors i servint a uns patrons (*jajman*) determinats. Són sobretot els Langa, que viuen a la ciutat de Jodhpur comerciant amb músiques, camells i espècies i a qui els seus patrons musulmans van convertir a l'Islam, i els Manganiar, establerts al voltant de l'emmurallada Jaisalmer i que malgrat ser també musulmans serveixen a castes hindús superiors. Però també es compten molts d'altres grups menors com ara els Sapera, encantadors de serps, els Dholi amb els seus grans tambors, els místics Jogi, els bards Bhopi, els genealogistes Xaran o els rondallaires Bhat. Cadascuna d'aquestes castes es va dispersar pel Rajastan, "la terra dels prínceps", ja sigui com a músics itinerants o tot seguint els seus senyors als respectius palaus.

A banda de la indumentària (els Langa, jaqueta negra; els Manganiar, camisó blanc) cada casta de músics, especialment les dues principals, disposen d'altres senyes d'identitat, especialment els instruments. Així els Langa fins i tot es divideixen en subcastes clarament diferenciades segons si toquen la viola *sarangui* o el clarinet *sornai*. Amb el temps els instruments i els repertoris han tendit a transvasar-se d'una casta a l'altra. Els Langa, per exemple, han acabat adoptant els tambors *dholak* o les claquetes *kartal* dels Manganiar, malgrat que la seva fe islàmica els prohibia l'ús de percussions. Aquests darrers conserven com a emblema la viola *kamantxia* i una tradició musical molt propera als *ragas* hindús.

Però la modernitat pot ser més erosionant que la sorra del Thar i de fet, en les darreres dècades, l'estructura socioeconòmica del Rajastan ha sofert una sèrie de canvis que han resultat nefastos per a les castes de músics. Molts dels antics senyors i mecenes han perdut el seu poder i s'han vist abocats a treballar com a pagesos o taxistes de manera que ja no es poden permetre pagar els serveis de músics personals. Es manté el contracte simbòlic entre el membre de la casta superior caigut en desgràcia i el músic vassall però la realitat és que molts Langa i Manganiar han hagut d'abandonar l'art musical i consagrar-se a d'altres tasques per tal de subsistir. El risc d'extinció d'aquest autèntic artesanat de la melodia era tan notori que alguns dels seus mestres han reaccionat amb la creació d'escoles de música tradicional. Allí s'inicia als infants d'entre nou i catorze anys d'ambdues castes tot seguint un sistema de transmissió basat en la tradició oral i la imitació. D'aquests nous i providencials centres ha sorgit el grup Chota Divana, integrat per joves cantants Langa i Manganiar. Les veus rugoses dels seus pares formen una aliança sonora perfecta amb el rústec grinyol de les violes però aquests nens interpreten el ric repertori tradicional amb una innocent delicadesa que dóna una nova dimensió estètica a les balades èpiques, els cants d'amor, els càntics de pluja i els himnes religiosos (*bhajan*). Ja sigui executant les llargues i cultes cançons *mota git* o les breus i més populars *xota git,* els precoços integrants de Chota Divana demostren fins a quin punt la música ha abonat el sòl ingrat del Rajastan i com inunda la quotidianitat dels seus habitants. Llavors s'entén aquell refrany que assegura que els rajastanis "canten, ballen i celebren festes nou dies a la setmana".

Miquel Cuenca

CHOTA DIVANA, ELS SECRETS MUSICALS DEL RAJASTHAN (ÍNDIA)

Des de Jaisalmer, vila situada a la porta del desert, fins a Udaipur, una ciutat verda, envoltada per dos llacs que encara semblen que estiguin banyats per l'aura d'un ex-marajà, aquesta regió del Rajasthan continua fascinant a tothom, amb els vestigis de la seva antiga estructura medieval.

Nombroses generacions de castes (*jati),* com ara els *Manghaniyar* i els *Langa*, els *Dholi* (músics que toquen un tambor de doble membrana anomenat *dhol*), els *Charan* (poetes), els *Jogi* (cantants i encantadors de serps), els *Bhat* (historiadors i titellaires), els *Kamad*, i els *Bhopa* (xamans i endevins), tenen una memòria històrica sobre el passat, quan la música, la dansa i la poesia es desenvolupaven al voltant de la hieràtica estructura de Rajput.

Ells van ser els senyors conqueridors del Rajasthan, de noblesa comparable amb la d'un lleó (d'aquí ve el seu títol honorífic: *Singh*). També foren la cultura original tribal dels primers habitants del Rajasthan i la Índia. El Rajasthan va veure com el curs de la seva història prenia un gir molt abans de la independència de 1949. La dominació islàmica al nord de la Índia va començar a inicis del segle XII i va assolir el seu punt culminant durant el segle XVII. Després de la victòria d'Akbar, el conqueridor de Mogul, contra l'implacable Rajput del principat de Mewat, la ciutat de Chittorgah va capitular el 1568. Aquest fet va marcar l'inici de l'èxode de les castes, condemnades a caminar, com el dels famosos artesans del metall, els *Gaduiya Lohar.* L'antiga Chittorgah va esdevenir Udaipur. Molts dels músics van esdevenir *Muslims* durant l'era de la gran música mítica, *Tan Sen*, que va tenir lloc a la cort d'Akbar, fins la fi de la seva vida. Aquest va ser, sens dubte, el cas dels músics *Langa*, i després amb els músics *Manghaniyar*, els quals, des d'aquest període, van afegir "khan" als seus noms per tal d'insistir amb la seva connexió amb l'Islam. Al final de l'imperi Mogul, després del regne de Mohammad Shah 11(1719-1748), nombrosos músics, una altra vegada, van buscar refugi a les corts del rajàs. Uns altres es van establir als afores dels poblets per poder accedir als *Jajman*, casta superior que donava suport als músics.

A la nostra era, els *Langas* encara tenen el *Sindhi Sipahi* pels *Jajmans*. Els *Langa* són una modesta casta de grangers *Muslim.* Els seus instruments de corda són el *sindhi sarangi* (en referència a una vall del Pakistan, que promou aquesta tendència musical) i el *gujrati sarangi* (que es refereix a una regió de la part sud del Rajasthan, el Gujarat). Són els *Saran giya Langa* (els músics de *sarangi* i *satara,* la flauta que originàriament tocaven els pastors), i els *Suraniya Langa,* que toquen intruments de vent, com ara el *shahnai* (oboè) i el *murli* (clarinet). En el passat, la

tradició unida a certes tendències religioses de l'Islam impedia que els *Langa* utilitzessin instruments de percussió. Fet sorprenent és que la tradició musical *Langa* persisteix avui dia, i gairebé tots els *Langa* toquen el *dhol* de la mateixa manera que els seus avantpassats *Manghaniyar.* Les modificacions de les estructures socials han tendit a uniformitzar la cultura musical. No obstant, els *Manghaniyar* encara no utilitzen els *sarangi* dels Langa, i continuen preferint tocar la *kamaica*, una instrument que consta d'una sola corda, subjectada a una caixa de ressonància feta de fusta de mango.

Els *Manghaniyar* que habiten als poblets que envolten el desert de Thar, toquen majoritàriament com les castes que són hindú, això explica la diferència entre el seu repertori i el dels *Langa.* Com els gitanos *Lautari* de Romania, i els habitants d'algunes zones de Mauritània, els músics del Rajasthan es dispersen geogràficament. A la societat contemporània, on els punts de referència canvien ràpidament, el contacte amb els ancians encara existeix, entre els *Manghaniyar* i els *Rajput*, i és per això que encara poden assimilar la cultura i la música dels *Ksatri*, l'anciana casta de guerrers. Però, desgraciadament, no es pot predir fins quan podran gaudir de la riquesa i de l'encant dels ancians rajàs, i la podran transmetre de generació en generació. Donat que certes professions com ara els comerciants i els artesans són considerades impures i prohibides per a aquestes castes, els *Rajput* d'avui poden ser grangers, o taxistes, i només se'ls permet simbòlicament donar suport als músics amb regals o petites contribucions econòmiques. Això explicaria per què ja no hi ha músics a la comunitat *Manghaniyar.* La particular especialitat dels *Manghaniyar* són les *mota git* (cançons molt llargues), en oposició a les *chota git* (més curtes i cançons de rituals). Sovint al Rajasthan, aquestes cançons tenen noms *raga*, com ara *sorath, maru, sindhiii* i *bhairavi*. No obstant, el musicòleg Komal Kothari apunta que aquests noms, que en molts casos designen certes situacions geogràfiques, no corresponen a la clàssica designació hindú. Després d'una poètica introducció vocal sense ritme (*duha)*, els *Manghaniyar* interpreten *mota git*, la riquesa i la profunda complexitat de les quals queda remarcada a les seves gravacions.

El treball vocal d'Anwar Khan precisament dóna llum a la ornamentació vocal, la qual sense cap mena de dubtes ens evoca els orígens de la música ancestral.

El grup "Poetes i Músics del Rajasthan" ens ofereix un concert que ha estat portat en escena en moltes ocasions a Europa, des de 1991.

Actualment, el nombre d'artistes tradicionals a la Índia està disminuint. És per això que s'han creat escoles de música per salvar la tradició. Des dels 8 anys, els nens aprenen una de les més precioses tradicions de la Índia.

CHANTS DE PALAIS ET DE DÉSERTS

Long Distance Wagram 2000

www.zamanproduction.com

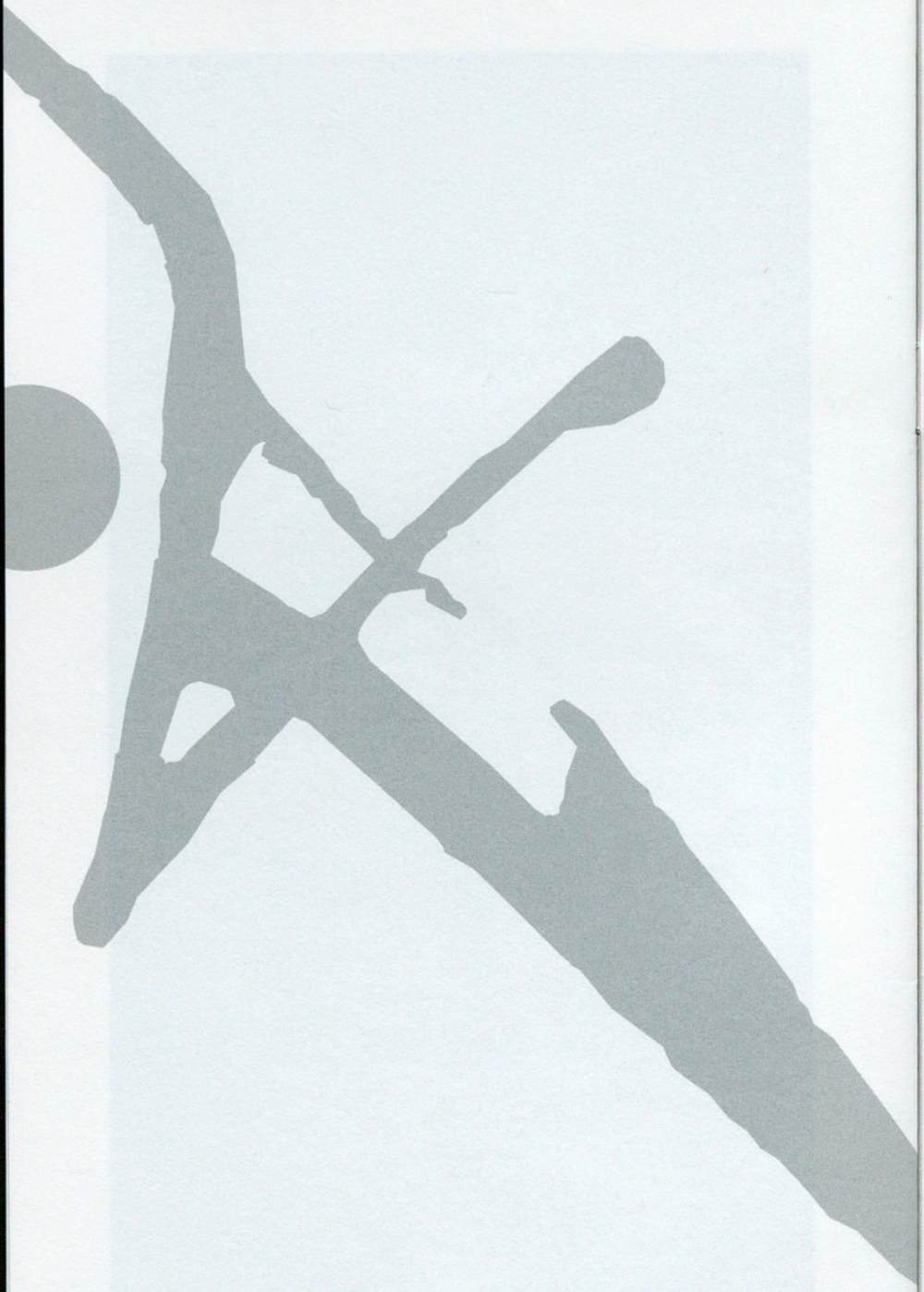

27è FESTIVAL DE MÚSIQUES
TORROELLA DE MONTGRÍ'07

Del 13 de juliol al 23 d'agost

www.festivaldetorroella.com

Dimarts, 17 de juliol, 22h, Can Quintana
NIDI D'ARAC. Música tradicional del sud d'Itàlia

Dimecres, 18 de juliol, 22h, Plaça de la Vila
GUILLAMINO presenta *Música de ball:* Cobla La Bisbal Jove, Víctor Nubla (Dedo), Linn Youki Project, Yacine Belhacene, 12Twelve, Pau Guillamet, *Guillamino*

Dijous, 19 de juliol, 22h, Plaça de la Vila
PROFESSORS DE L'11è CURS DE MÚSICA TRADICIONAL (FESTCAT)

Dissabte, 21 de juliol, 19h, Jardins del Palau lo Mirador
Taller concert familiar. CHOTA DIVANA (Rajashtan, Índia)

Diumenge, 22 de juliol, 19h, Plaça de la Vila
Cercavila. DE PROPERE FANFARE VAN DE VIEZE GASTEN

Dimecres, 25 de juliol, 22h, Claustre Convent d'Agustins
LOVE OF LESBIAN presenta ***Cuentos chinos para niños del Japón***

Divendres, 27 de juliol, 19,30h, Can Quintana
ALMANSA 1707: DESPRÉS DE LA BATALLA. Conferència a càrrec de l'escriptor Joan Francesc Mira

Dissabte, 28 de juliol, 20h, Plaça Pere Rigau
JAVIER BAQUERO GROUP presenta ***Mi sol y mi luna***

Dimarts, 31 de juliol, 22h, Claustre Convent d'Agustins
XAVIER LLOSES I L'ESCOLANIA DE LA QUADRATURA DEL CERCLE presenten ***El somni del gegant*** i ***L'orgue de perfums***

Dilluns, 6 d'agost, 20h, Cine Petit
BROSSA QUARTET presenta ***Músiques de l'Holocaust***

Dimecres, 8 d'agost, 22:00h, Església de Sant Genís
ÀLEX ALGUACIL, piano. Interpreta a **Granados, Chopin i Liszt**

Dijous, 9 d'agost, 20h, Plaça Pere Rigau
MARIONA FONT presenta ***D'aram***

Dilluns, 13 d'agost, 20h, Plaça Pere Rigau
EL CAU DEL LLOP. Viatge musical per la Mediterrània

Amb el suport de:
Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació
cultura.gencat.net

Organitza:

Secretaria:
Apartat de correus núm. 70 - E-17257 Torroella de Montgrí
Tel. +34 972 76 10 98 / Tel. +34 972 76 06 05
Fax +34 972 76 06 48
info@joventutsmusicals.com
www.festivaldetorroella.com

Emissores oficials del Festival:

Col·laboren:

EL PAIS

FUNDACIÓ VILA CASAS

PARRÒQUIA DE SANT GENÍS

Patrocinen:

AJUNTAMENT DE TORROELLA DE MONTGRÍ

Diputació de Girona

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació

AMB LA COL·LABORACIÓ I EL PATROCINI DE:

FUNDACIÓ CAIXA CATALUNYA